

Ontwerp startbeslissing signaalgebied

GAAIENLAAN (SG_R3_NET_24)

OUD-TURNHOUT

STATUS/VERSIE: goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 31/03/2017

LEESWIJZER

Op 31/03/2017 nam de Vlaamse Regering een beslissing over de vervolgstappen (vervolgtraject en beleidsopties) voor dit signaalgebied. Deze beslissing kadert in de uitvoering van de conceptnota (VR 29 maart 2013) met de aanpak voor het vrijwaren van het waterbergend vermogen in kader van de korte termijnactie van het groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

Deze fiche beschrijft voor het signaalgebied “Gaaienlaan” de gekozen beleidsopties (ontwikkelingsperspectief) en het vervolgtraject op basis van een ontwerp-startbeslissing, zoals voorbereid door de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid.

Hoofdstuk 1 geeft een algemene situering van het signaalgebied weer en hoofdstuk 2 motiveert de afbakening van het signaalgebied. Hoofdstuk 3 beschrijft de overstromingsgevoeligheid van het signaalgebied en in hoofdstuk 4 worden de diverse visies op dit gebied besproken.

Hoofdstuk 5 geeft een overzicht van het gevoerde overleg met de betrokken lokale besturen.

In hoofdstuk 6 wordt aangegeven voor welke beleidsoptie(s) gekozen is/zijn en welk instrument en/of initiatiefnemer hieraan gekoppeld zijn. Naargelang de rol van het signaalgebied voor het behoud van waterbergend vermogen en het algemeen beoordelingskader, zoals opgenomen in de omzendbrief LNE/2015/2, om nieuwe ontwikkelingen in overstromingsgevoelig signaalgebied te beoordelen, werd een keuze gemaakt tussen de volgende 3 opties:

1. Optie A - beperkte randvoorwaarden (type infiltratie, waterconservering,..)
indien de bestemming compatibel blijkt met het waterbergend vermogen, eventueel mits beperkte randvoorwaarden (bv voor infiltratie of waterconservering);
2. Optie B - maatregelen met behoud van bestemming (type overstromingsvrij bouwen)
indien er een overstromingskans bestaat maar de bestemming compatibel kan zijn met het waterbergend vermogen mits overstromingsvrij bouwen;
3. Optie C - vrijwaren van bebouwing
indien de bestemming niet compatibel is met het waterbergend vermogen en vrijwaren van bebouwing op basis van de overstromingskans aangewezen is.

Hoofdstuk 7 omvat de conclusies voor het signaalgebied en geeft de richting weer op basis waarvan de omzendbrief “Richtlijnen voor de toepassing van de watertoets bij het vrijwaren van het waterbergend vermogen in signaalgebieden” in dit gebied toegepast moet worden. In dit hoofdstuk is ook de beslissing van de Vlaamse Regering van 31/03/2017 opgenomen.

De conceptnota, de omzendbrief en de beslissing van de Vlaamse Regering van 31/03/2017 zijn terug te vinden op www.signaalgebieden.be.

1 Situering

1.1 Algemeen

Gemeente(n): Oud-Turnhout

Provincie(s): Antwerpen

Ligging: Het signaalgebied grenst aan volgende straten te Oud-turnhout: Gaaienlaan, Nachtegalendreef, Koekoeksdreef en Lijsterdreef.

Bekken: NETEBEKKEN

Betrokken waterlopen: Grote Caliebeek (2de categorie) doorkruist het signaalgebied.

Oppervlakte: 4,9 ha



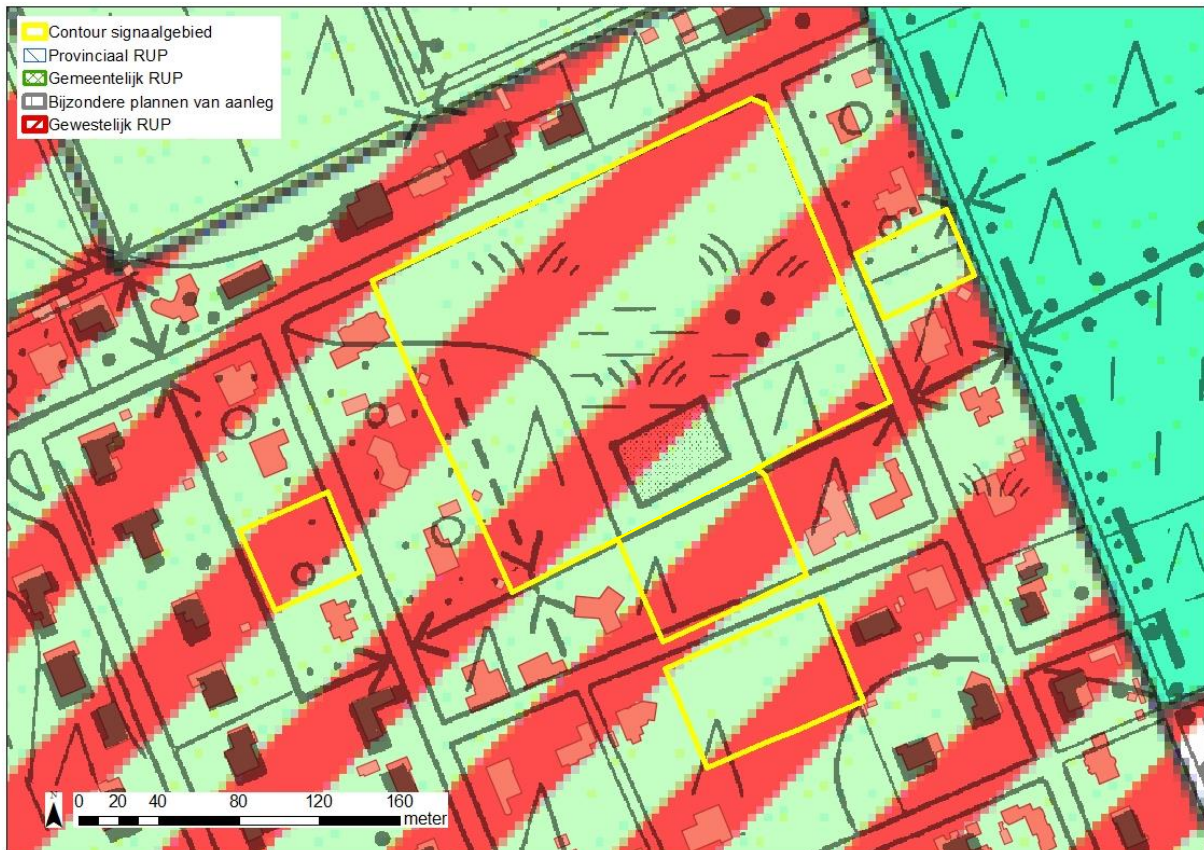
Figuur: situering signaalgebied op orthofoto (medio 2015) met aanduiding van gewestwegen, straten, waterlopen en de bebouwingstoestand volgens het Grootchalig Referentiebestand GRB. Bronnen: AGIV, GRB Raadpleegdienst via wms (toestand 2015-04-20).

Huidige planologische bestemming:

Het signaalgebied heeft de gewestplanbestemming Woonpark. Het ligt binnen de contour van de verkaveling met kenmerk 093/079(01) (6/02/1968). Hierbinnen worden de deelgebieden 2, 3 en het merendeel van 1 aanzien als groenzone.

Globale beschrijving:

Het gebied is ingevuld als (eiken)bos. Binnen deelgebied 1 bevindt zich een kleinere waterplas.



Figuur: situering signaalgebied op gewestplan met aanduiding van goedgekeurde BPA's en RUP's en weergave van de bebouwingstoestand volgens het Grootschalig Referentiebestand GRB. Bronnen: Ruimte Vlaanderen en AGIV, GRB Raadpleegdienst via wms (toestand 2015-04-20).

2 Selectie en afbakening signaalgebied

Op 12/11/2014 werd voorliggend signaalgebied door de Algemene Bekkenvergadering Netebekken geselecteerd voor opname in de prioritair te onderzoeken signaalgebieden. De motivatie voor opname is als volgt:

Het signaalgebied is gelegen in de gewestplanbestemming woonpark. Het ligt bijna volledig in effectief overstromingsgevoelig gebied. Het betreft een voldoende groot gebied (>2ha) in nog niet ontwikkeld woonpark.

De afbakening van het signaalgebied werd tijdens het gevoerde overleg besproken. Het werd afgebakend op de nog onbebouwde percelen met een harde gewestplanbestemming.

3 Watersysteem

3.1 Overstromingsrichtlijn¹

3.1.1 OVERSTROMINGSGEVAARKAART

In het kader van de Europese Overstromingsrichtlijn (ORL) werden overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten opgesteld aan de hand van hydraulische modellen. De overstromingsgevaarkarten zijn de kaarten die de 'fysische eigenschappen' van de overstromingen beschrijven zoals de overstromingscontouren, waterdieptes en stroomsnelheden. De overstromingsgevaarkarten geven geen informatie wat betreft de gevolgen, de kwetsbaarheid voor of het risico van de overstromingen.

De ORL stelt dat 3 scenario's in beschouwing dienen te worden genomen voor de overstromingskaarten: kleine kans op overstromingen (terugkeerperiode van grootteorde 1000 jaar of een uitzonderlijke gebeurtenis), middelgrote kans op overstromingen (terugkeerperiode van grootteorde 100 jaar) en grote kans op overstromingen(terugkeerperiode van grootteorde 10 jaar).

Vermits het niet zinvol is om voor elke waterloop hydraulische modellen op te stellen, werd in Vlaanderen de basiskaart hydrografisch netwerk opgesteld die alle waterlopen omvat waarvoor de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten werden opgesteld. De basiskaart hydrografisch netwerk werd opgesteld volgens het principe dat alle waterlopen met een potentieel significant overstromingsrisico en waterlopen die water afvoeren van waterlopen met een overstromingsrisico meegenomen worden. Daarnaast werd ook de volledige kustlijn beschouwd.

Vermits de betrokken waterloop niet opgenomen werden op de basiskaart hydrografisch netwerk, zijn er geen overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten beschikbaar.

Wanneer er geen gemodelleerde overstromingsgevaarkarten beschikbaar zijn wordt enkel de kaart van de Recent Overstroomde Gebieden (ROG) weergegeven². De kaarten geven steeds de huidige situatie weer en houden geen rekening met mogelijke of geplande ingrepen.

Bijna het volledige signaalgebied is aangeduid als ROG.

¹ Richtlijn 2007/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2007 over beoordeling en beheer van overstromingsrisico's. Deze richtlijn werd omgezet in het decreet Integraal Waterbeleid op 16 juli 2010.

² gebiedsdekkende afbakening van alle effectief overstroomde gebieden in Vlaanderen in de periode 1988 tot heden



Figuur: De blauwe contouren geven de huidige overstromingskans weer. Hoe donkerder blauw, hoe groter de overstromingskans. De groene contour geeft de recente overstroomde gebieden (ROG) weer, waar geen specifieke overstromingskans gekend is.

3.1.2 KLIMAATTOETS

De Overstromingsrichtlijn vraagt om bij het voorkomen of beperken van mogelijk negatieve gevolgen van overstromingen rekening te houden met o.a. de invloed van klimaatverandering. In het kader van de orbp-studie van VMM-AOW^[3] werden kaarten met klimaatprojectie opgemaakt. Deze geven niet alleen de overstromingskans (bij gemiddelde klimaatprojectie) maar ook de overstromingsdiepte (bij hoge klimaatprojectie). Vanuit het no regret principe lijkt het aangewezen om adaptief bouwen of waterbestendig bouwen af te stemmen op toekomstige overstromingshoogtes met hoge klimaatprojectie.

De betrokken waterlopen maken echter geen deel uit van de orbp-studie. Bijgevolg is er geen klimaattoets beschikbaar.

3.2 Bespreking watersysteem

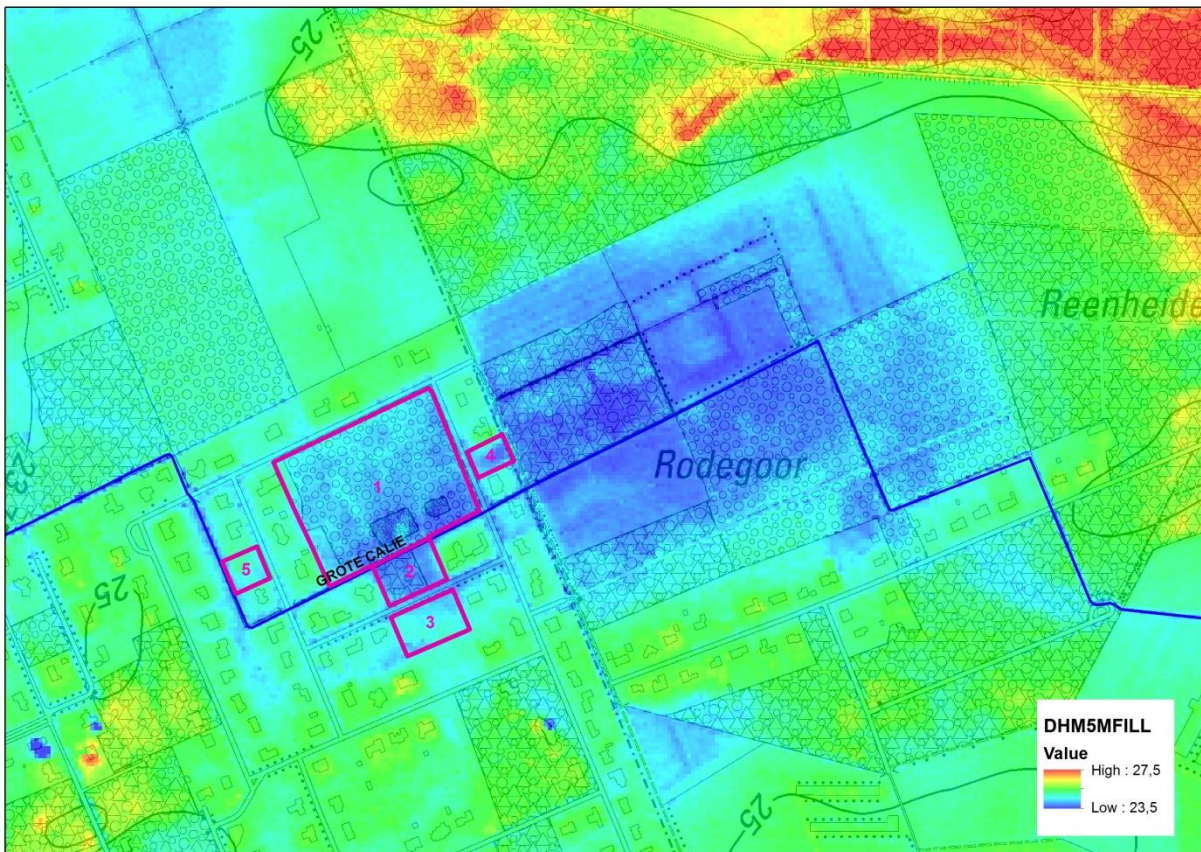
Het signaalgebied is effectief overstromingsgevoelig volgens de watertoetskaart. Als oorzaak van overstromingen wordt op de ROG verwezen naar overtopping van de waterloop.

Het digitaal hoogtemodel duidt het volledige signaalgebied aan als lager gelegen dan zijn omgeving ten noorden, zuiden en westen. Deze hoger gelegen delen zijn hoogstwaarschijnlijk mede door ophoging omwille van de bebouwing ontstaan. Het signaalgebied is dus laag gelegen en onderhevig aan het overstromingsregime van de Grote Caliebeek. Het natuurgebied Rodegoor (HBRL gebied 2100024 'Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout') ten oosten van het signaalgebied is, corresponderend met de loop van de Grote Caliebeek, eveneens lager gelegen.

^[3] "Onderbouwing van het overstromingsrisicobeheerplan voor de onbevaarbare waterlopen, VMM, 2013"



Figuur: watertoetskaart van het signaalgebied op recente orthofoto (medio 2015) met aanduiding van de overstromingsgevoelige gebieden (lichtblauw = mogelijk overstromingsgevoelig; donkerblauw = effectief overstromingsgevoelig), volgens Ministerieel Besluit dd. 1/6/2014. Weergave van reeds goedgekeurde signaalgebieden in de omgeving.



Figuur: digitaal hoogtemodel (bron: mercator)

De bodemkaart duidt het gebied aan met een bodemprofiel nat zand (Zeg) of nat zandleem (sPfg).³ De bodemassociatiekaart duidt het signaalgebied aan als natte zand- en lemig-zandgronden. De bodemassociatiekaart is een afgeleide van de bodemkaart. Ze bepaalt welke bodemtypes een natte tot zeer natte vochttrap hebben. Het signaalgebied is niet infiltratiegevoelig volgens de watertoetskaart.

³ Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV): Algemene kenmerken: *bodemseries Pfg in de Kempen: Deze zeer natte grondwatergronden (Pfp, Pfc, Pfg) hebben de wateroverlast als gemeenschappelijk kenmerk. Overstroomd in de winter en nog vochtig in de zomer zijn ze ongeschikt voor akkerland of tuinbouw. Bodemseries Zeg: Een variërend substraat kan voorkomen in deze natte depressiegronden. De gronden zijn waterverzadigd in de winter.* Naar Van Ranst E. en Sys C. (2000).



Figuur: bodemkaart

4 Gebiedsvisie

4.1 Visie Integraal Waterbeleid

Gezien de vastgestelde wateroverlastproblematiek is het noodzakelijk om het bestaande buffervolume maximaal te behouden om wateroverlast in de reeds ontwikkelde woonwijk in te perken. Temeer omdat zowel in het natuurgebied Rodegoor enkele meters stroomopwaarts als in het signaalgebied 'Vliegveld Oud-turnhout' een kleine 1,5 km stroomafwaarts de gebieden langs de Grote Caliebeek ook effectief overstromingsgevoelig zijn en de bestaande woonwijken aldaar onder druk zet. Indien het volledige watersysteem van de Grote Caliebeek in beschouwing wordt genomen, zijn ook verder stroomafwaarts nl. te Turnhout en te Kasterlee heel wat zones aangeduid als effectief overstromingsgevoelig.

Het signaalgebied situeert zich bovendien in het brongebied van de Grote Caliebeek. Vasthouden en bergen van water is dan ook de eerste te nemen maatregel om bijkomende wateroverlast stroomafwaarts te voorkomen. Zowel voor de lokale woonwijk als voor het ruimere gebied stroomafwaarts is het cruciaal dat de waterconservings- en/of bergingsfunctie geoptimaliseerd wordt.

Ter hoogte van het signaalgebied zijn heden voor zover de gegevens ons gekend geen specifieke acties gepland.

4.2 Ruimtelijke visie (structuurplannen ed.)

De waterloop met nr. 9.06 was eerder gekend onder de benaming Horsb(l)eeekloop/Koniginneeloo.

Het GRS van de gemeente Oud-Turnhout stelt in het richtinggevend gedeelte oa: "Het valleigebied van de Horsbeekloop vormt één van de belangrijkste lineaire verbindingengebieden op gemeentelijk niveau."

Indien het gebied omwille van de waterhuishouding gevrijwaard dient te worden, biedt een herbestemming de meeste zekerheid.

4.3 Lopende initiatieven:

Voor zover de gegevens ons gekend zijn er geen ontwikkelingsinitiatieven gekend.

5 Historiek overleg lokale besturen

Bij de screening van de relevante signaalgebieden en de opmaak van de ontwerp-startbeslissingen werden naast de lokale besturen ook andere relevante instanties uitgenodigd.

In het kader van de selectie signaalgebieden werd een regionaal overleg georganiseerd op 11/09/2014 te Lier aar vertegenwoordiging van de gemeente was verzekerd door Peggy De Wit en Greet Urkens. Deze selectie werd ambtelijk goedgekeurd op het thematisch overleg op 03/10/2014 (geen vertegenwoordiging van de gemeente Oud-Turnhout) en de Algemene Bekkenvergadering Netebekken van 12/11/2014 (geen vertegenwoordiging van de gemeente Oud-Turnhout).

Voor de opmaak van de ontwerp-startbeslissing vond overleg plaats met de gemeente Oud-Turnhout op 28/05/2015. Volgende personen namen deel aan het overleg: Peggy De Wit (gemeente Oud-Turnhout), Greet Urkens (gemeente Oud-Turnhout), Greet Oris (gemeente Oud-Turnhout), Kirsten De Reu (Ruimte Vlaanderen), Lieselotte Sorgeloos (Provincie Antwerpen, projectingenieur), Elsbeth Dewachter (Provincie Antwerpen, DIW), Inez Vandevyvere (Bekkensecretariaat Netebekken).

Een tweede overleg vond plaats met de gemeente Oud-Turnhout op 12/05/2016. Aanwezigen: Leo Van Miert (gemeente Oud-Turnhout) Peggy De Wit (gemeente Oud-Turnhout), Greet Urkens (gemeente Oud-Turnhout), Kirsten De Reu (Ruimte Vlaanderen), Elsbeth Dewachter (Provincie Antwerpen, DIW), Inez Vandevyvere (Bekkensecretariaat Netebekken).

Op 25/05/2016 heeft het college van burgemeester en schepenen zijn goedkeuring gehecht aan de ontwerp-startbeslissing.

6 Keuze ontwikkelingsperspectief, instrument en initiatiefnemer

C: nieuwe functionele invulling voor het gebied.

- De deelgebieden 2 en 3, ten noorden en ten zuiden van de Nachtegalendreef zijn op het oorspronkelijke verkavelingsplan aangeduid als groenzone en komen niet in aanmerking voor verdere ontwikkeling. Deze twee deelgebieden worden bij voorkeur herbestemd naar een open ruimte functie compatibel met het watersysteem.
- Deelgebied 1 speelt met een waterconservering- en/of waterbufferingsfunctie eveneens een belangrijke rol in de waterhuishouding van het brongebied van de Grote Caliebeek en dient herbestemd naar een open ruimte functie compatibel met het watersysteem.

B: maatregelen met behoud van bestemming

- De twee kleinere restpercelen, deelgebied 4 aan de Gaaienlaan en deelgebied 5 aan de Lijsterdreef, kunnen eventueel ontwikkeld worden. Deze gebieden zijn evenwel effectief overstromingsgevoelig én worden gekenmerkt door een hoge grondwaterstand.
- Verstrengde watertoets met aangepaste voorwaarden ter maximale vrijwaring van het watersysteem en bescherming van eventuele toekomstige bebouwing tegen wateroverlast (zoals bv. overstromingsvrij bouwen, geen kelder,...) is aan de orde.
- Er mag geen verlies van ruimte voor water optreden. Dit wil zeggen dat de tuinen overstroombaar moeten blijven en eventuele innames van waterbergend vermogen (vb. via bouwconstructies, ophogingen ifv bebouwing,...) gecompenseerd moeten worden op het eigen perceel.

A: watertoets

Instrument:

Niet bepaald

Initiatiefnemer:

Niet bepaald

7 Conclusie signaalgebied en beslissing Vlaamse Regering

Conclusie signaalgebied

Het signaalgebied, bestemd als woonpark, bestaat uit 5 deelgebieden. Het signaalgebied is quasi volledig effectief overstromingsgevoelig.

De deelgebieden 1, 2 en 3 worden herbestemd naar een openruimtefunctie. Hierbij dient rekening gehouden met de bergingsnoden en het natuurlijk functioneren van het watersysteem.

Voor de deelgebieden 4 en 5, twee kleinere restpercelen aan de de Gaaienlaan en aan de Lijsterdreef is een verstrengde watertoets met aangepaste voorwaarden ter maximale vrijwaring van het watersysteem en bescherming van toekomstige woningen tegen wateroverlast van toepassing. Zo mag er geen verlies van ruimte voor water optreden. Dit wil zeggen dat tuinen overstroombaar moeten blijven en eventuele innames van waterbergend vermogen (bv. via bouwconstructies, ophogingen i.f.v. bebouwing, ...) gecompenseerd moeten worden op het eigen perceel.

Beslissing Vlaamse Regering d.d. 31/03/2017

De Vlaamse Regering hecht haar goedkeuring aan het bovenstaand ontwikkelingsperspectief en gelast de bevoegde instanties om het ontwikkelingsperspectief te respecteren en de voorwaarden uit de ontwerp-startbeslissing door te vertalen bij de toepassing van de watertoets.